

Оновлений підручник

з конституційного права України

Н. Г. Шукліна

професор кафедри конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, проректор з науково-дослідної роботи Національної школи суддів України

О. В. Совгиря

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Складні суспільно-політичні процеси, що відбуваються нині в Україні, потребують свого комплексного осмислення та оцінки з позицій різних суспільних наук. Однак не буде перебільшенням теза про те, що чи не найважливішу роль у процесі такого осмислення відіграє право як наука і, у першу чергу, конституційне право. Крім того, серйозним приводом для постановки питання про необхідність підбиття підсумків сучасного конституційного процесу та визначення його подальших пріоритетів і орієнтирів є 15 річниця Конституції України.

Рецензована робота (Погорілко В. Ф., Федоренко В. А. Конституційне право України: Підруч. / За заг. ред. проф. В. А. Федоренка. – 3-вид., переробл. і доопр.; передм. проф. В. В. Коваленка. – К.: КНТ, Видавництво Ліра-К, 2011. – 532 с.) є тим, без перебільшення, унікальним джерелом, у змісті якого поєднано визнані вітчизняною наукою конституційного права усталені підходи до категорій, що становлять його Загальну частину, із викладенням основних положень чинного законодавства та, що найбільш важливо,

із тенденціями та проблемами розвитку інститутів конституційного права як України, так і зарубіжних країн.

Особливу увагу слід звернути на оновлений підхід (як у порівнянні із попередніми роботами авторів підручника, так і в порівнянні з іншими дослідниками) до визначення предмета конституційного права, під яким пропонується розуміти політичні та інші найважливіші суспільні відносини в Україні, зміст яких полягає в утвердженні та реалізації конституційних прав і свобод людини, реалізації публічної влади Українським народом, Українською державою, територіальними громадами і спільнотою Автономної Республіки Крим, а також забезпеченні взаємодії громадянського суспільства з державою (с. 17). Цінність такого визначення полягає в тому, що, на відміну від більшості існуючих визначень вказаного поняття, тут увагу акцентовано не лише на констатації обсягу відносин, що є предметом галузі, а й на тих цілях, відповідно до яких ці відносини мають реалізовуватися та виходячи з яких має вибудовуватися «ідеологія» й мотивація законодавця при їх врегулюванні.

При цьому, аналізуючи викладені у підручнику оновлені підходи до окремих категорій Загальної частини конституційного права, слід відмітити, що певною мірою дискусійним можна вважати підхід авторів, відповідно до якого у визначенні джерела конституційного права України (під яким у роботі пропонується розуміти зовнішню форму об'єктивації встановлених чи санкціонованих Українським народом, Українською державою, територіальними громадами чи суб'єктами місцевого самоврядування конституційно-правових норм, які мають юридичну силу (с. 70)) в якості суб'єктів творення джерел конституційного права розмежовуються територіальні громади та суб'єкти місцевого самоврядування. Очевидно, це зроблено з метою підкреслення ролі територіальних громад у процесі творення таких джерел, однак у визначенні на цьому не наголошено, з цього може скласитися помилкове уявлення про те, що територіальна громада не суб'єкт місцевого самоврядування.

Структура підручника вибудована відповідно до новітніх підходів до структури навчальної дисципліни «Конституційне право України», що передбачають, зокрема, її поділ на Загальну та Особливу частини.

Визначення основних напрямів та видів конституційно-правових досліджень у сучасній юридичній науці, а також характеристика основних наукових шкіл науки конституційного права в Україні (с. 25-37) дозволяють читачеві отримати систематизовані знання про вітчизняне конституційне право як науку та навчальну дисципліну.

З огляду на актуальну нині ідею оновлення Основного Закону на часі є викладення у рецензованому підручнику історії Конституції України 1996 р. (с. 101-113). Зокрема, в ньому аналізуються проекти конституцій, що розроблялися після проголошення Незалежності України, та містяться коментарі щодо політичних процесів, які зумовлювали чи супроводжували такі розробки. Саме та-

кий підхід дає можливість всебічно досягнути особливості вітчизняного конституційного процесу.

Цікавим, новим та перспективним для подальшого дослідження є виділення в якості самостійного суб'єкта конституційно-правових відносин такого суб'єкта, як громадянське суспільство та його інститути (с. 139-140).

Виправданим з огляду на сучасний стан правового регулювання зазначеного питання слід вважати включення до традиційного переліку проблем, що досліджуються в межах теми «Основи конституційного ладу України», питання щодо конституційних засад внутрішньої та зовнішньої політики України (с. 184-188).

Зважаючи на зростання кількості звернень громадян до міжнародних інституцій з метою захисту своїх прав та свобод, у підручнику окремо виділяється питання про порядок звернення громадян України до Європейського суду з прав людини, що розглядається як елемент механізму захисту прав громадян України (с. 238-243).

Всебічному досягненню особливостей вітчизняного конституційного процесу сприяє і використання в роботі авторефератів дисертацій за відповідними темами дослідження, новітніх монографій та інших публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних вчених.

Завдяки глибокому дослідженню у підручнику проблем функціонування кожного з інститутів конституційного права, він може бути використаний у навчальному процесі не лише під час вивчення базової дисципліни «Конституційне право України», а й при вивченні відповідних спеціальних курсів.

Отже, рецензований підручник є ґрунтовною академічною роботою, в якій на високому науковому рівні охарактеризовано вітчизняний конституційний процес: його історію, сучасний стан та перспективи розвитку.